

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Norbert Devriendt en Jean Jacobs

tegen

Philip Heymans (VRT MAX)

Met vier mails van 27, 28 en 29 april en 5 mei 2023 dienen de heer Norbert Devriendt en de heer Jean Jacobs een klacht in tegen journalist Philip Heymans. Zij laten zich bijstaan door de heer Walter De Smedt. Aanleiding is een tiendelige podcast van 28 februari 2023 op VRT MAX onder de titel *Waar is zuster Gabrielle?* Journalist Philip Heymans en VRT-hoofdredacteur Griet De Craen antwoorden met een mail van 25 juni, waarop Norbert Devriendt, Jean Jacobs en Walter De Smedt reageren met een mail van 29 juni en Griet De Craen opnieuw repliceert met een mail van 16 augustus 2023.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 2 oktober 2023. Norbert Devriendt woonde de hoorzitting bij, bijgestaan door Walter De Smedt. Journalist Philip Heymans was samen met VRT-hoofdredacteur Griet De Craen aanwezig.

DE FEITEN

De tiendelige podcast gaat over de onopgeloste verdwijning van zuster Gabrielle uit een klooster in Dendermonde. Zij verdween op 3 maart 1982. De journalist vraagt zich af of hij de waarheid nog zal kunnen achterhalen.

De vanwege zijn seksleven, inbegrepen mogelijk seksueel misbruik, omstreden en intussen overleden priester Gaston Mornie speelt een centrale rol in de podcast. Hij is de hoofdverdachte in de verdwijningszaak, maar is nooit in verdenking gesteld. Hij was kanunnik-directeur van het klooster waar zuster Gabrielle verbleef en zou haar om het leven hebben gebracht, maar haar lichaam is nooit gevonden. De podcast belicht verschillende mogelijke motieven waarom Mornie Gabrielle zou hebben vermoord en hypothesen waar het lijk zou zijn: begraven in de tuin, verbrand in een verwarmingsketel, ingemetseld in een kelder, begraven bij rioleringswerken enz. Maar ook andere hypothesen komen aan bod, zoals het verhaal dat zuster Gabrielle met een minnaar naar Italië zou zijn getrokken.

De journalist zoomt in op het gerechtelijk onderzoek. Hij stelt de vraag waarom dat te laat op gang kwam, waarom getuigen vaak pas na jaren werden verhoord, waarom er pas in 2001 een onderzoeksrechter werd aangesteld en welke rol de kerk mogelijk gespeeld heeft in het bemoeilijken van het gerechtelijk onderzoek. Hij praat met medezusters van Gabrielle, getuigen die destijds iets zouden gezien of gehoord hebben, gepensioneerde rechercheurs van de gemeentepolitie van Dendermonde, een gewezen commissaris van de gerechtelijke politie in Aalst, de kanselier van het Bisdom Gent, de advocaat-generaal bij het parket-generaal in Gent en vele anderen. In aflevering 10 besluit hij dat de kernvraag ‘Waar is zuster Gabrielle?’ niet beantwoord is, maar dat tips van luisteraars welkom blijven.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGERS zijn de gepensioneerde rechercheurs van de gemeentepolitie van Dendermonde die in de podcast aan het woord komen. Zij waren de eerste politiemensen die in 1982 een onderzoek begonnen in de verdwijningszaak van zuster Gabrielle, maar er onmiddellijk mee moesten stoppen.

Klagers zeggen dat de journalist onterecht geen aandacht heeft besteed aan het verhoor van een kroongetuige in 1999, waarvan het proces-verbaal in het gerechtelijk dossier zit. Het werd afgenomen door de afdelingsinspecteur van de gerechtelijke politie in Aalst op een moment dat de feiten nog niet verjaard waren en dat er nog niet gebouwd was op de plek waar het lijk mogelijk gevonden kon worden.

De getuige verklaart in het verhoor dat hij op een ochtend zag hoe twee zusters en de tuinman van het klooster een put van 1,5 op 1 meter aan het vullen waren op een braakliggend stuk grond vlak bij de plaats waar hij een nieuwe turnzaal aan het bouwen was. Hij is de enige die vanop zijn stelling zag wat er gebeurde en verklaart dat hij, indien nodig, de plaats van de put kan aanwijzen. Hij zegt dat hij dit nooit eerder kenbaar heeft gemaakt aan justitie omdat er na de verdwijning van zuster Gabrielle over haar geroddeld werd. Verder verklaart hij dat bij hem, zonder dat hij over enige concrete aanwijzing beschikt, de gedachte bestaat dat hetgeen hij gezien heeft misschien wel iets te maken zou kunnen hebben met de verdwijning van zuster Gabrielle.

Klagers noemen deze verklaring het belangrijkste stuk van heel het onderzoek, dat voor een doorbraak had kunnen zorgen en de zaak had kunnen oplossen. De journalist heeft het dossier ingekeken en het stuk gezien, maar hij miskent de inhoud ervan en heeft er niets mee gedaan. Het komt niet aan bod in de podcast of er wordt hooguit zijdelings naar verwezen. De journalist was op de hoogte en had de inhoud moeten vermelden, maar heeft het achtergehouden. Een journalist die de verklaring kent en niet vermeldt, maakt een fout.

De afdelingsoverste van de gerechtelijke politie in Aalst heeft het verhoor destijds naar de procureur des Konings in Dendermonde gestuurd met de vermelding: 'Gezien de huidige stand van het onderzoek maken wij de voorgeschreven opdracht onuitgevoerd terug over naar uw ambt voor wat betreft het verhoor van Gaston Mornie'. Dit roept veel vragen op. Waarom ging de gerechtelijke politie niet onmiddellijk ter plaatse met de getuige, waarom werden de zusters en de tuinman niet verhoord en met de getuige geconfronteerd en waarom werd de opdracht tot verhoor van Gaston Mornie onuitgevoerd terug overgemaakt aan de procureur?

Ook de advocaat-generaal van Gent, die tevens referentiemagistraat is voor verdwijningen van meerderjarige personen en bij wie het dossier over zuster Gabrielle nu zit, spreekt niet over de verklaring van de getuige. Zij komt aan het woord in de laatste aflevering van de podcast, maar het verhoor komt in dit gesprek niet aan bod, terwijl de advocaat-generaal zelf zegt dat ze misschien iets over het hoofd ziet. Haar gesprek met de journalist klinkt vrij kameraadschappelijk en uit de podcast blijkt duidelijk dat de advocaat-generaal met de journalist heeft samengewerkt. Klagers kunnen zich niet inbeelden dat ze niet over het stuk gesproken zouden hebben. Ze vragen zich af of de kroongetuigenis in de podcast 'vergeten' werd na overleg met de advocaat-generaal, of er sprake is van 'gestuurde informatie' en wat de rol van de journalist daarin is geweest.

Klagers stellen vast dat zowel de procureur destijds als het parket-generaal nu en de journalist het belangrijkste stuk uit het dossier ‘vergeten’ of minstens minimaliseren, en dat geeft hen naar eigen zeggen geen prettig gevoel. Het onderzoek naar de verdwijning van zuster Gabrielle vertoont ernstige tekortkomingen en hetzelfde geldt voor de podcast. Allebei vergeten ze de inhoud van het belangrijkste stuk. De procureur heeft de zaak niet verdergezet omdat heel de kloostergemeenschap en moeder-overste in het vizier kwamen. De onderzoeksjournalist heeft het verhoor gelezen, maar niet behoorlijk behandeld. Klagers vermoeden dat dit opzettelijk is gebeurd. Die indruk is ontstaan na een incident tijdens een lezing van de journalist in Dendermonde over de verdwijning van zuster Gabrielle.

Tijdens die lezing is Walter De Smedt, die klagers bijstaat, tussenbeide gekomen om de verklaring van de getuige voor te lezen. De journalist stelde voor om dit na de lezing te bespreken in de foyer, maar daar had De Smedt geen boodschap aan. Hij is op het podium gekropen en heeft de verklaring voorgelezen, wat niet naar de zin was van de journalist.

Klagers hebben zelf kennis genomen van de verklaring van de getuige via Walter De Smedt, die research deed naar de zaak. Zij kenden het dossier van 1999 niet. Walter De Smedt heeft de journalist gecontacteerd over dit spoor. Daarop heeft de journalist aan klager Norbert Devriendt gevraagd om hem in contact te brengen met de getuige, maar die wilde geen contact met journalisten. De getuige wilde wel verder werken met klagers en ter plaatse gaan, op voorwaarde dat zijn naam nooit zou worden vermeld.

In 2021 gebeurden er op aangeven van de journalist graafwerken in het klooster, wat in de eerste aflevering van de podcast aan bod komt. Klagers gingen toen ter plaatse en wezen erop dat er op de verkeerde plaats werd gegraven. Ook dat had geen gevolg.

Door niets te doen met de verklaring van de getuige heeft de journalist, hoewel hij de waarachtigheid van de informatie kon checken, zijn plicht om waarheidsgetrouw te berichten miskend en de relevante feitelijke informatie die hem ter kennis werd gebracht niet loyaal weergegeven.

PHILIP HEYMANS (VRT MAX)

Klagers zijn ontevreden over de manier waarop het onderzoek naar de verdwijning is gevoerd, en dat is zeer begrijpelijk. Ook uit de podcast blijkt dat het onderzoek onbehoorlijk is gevoerd en dat er kansen niet gegrepen zijn om de verdwijning op te helderen. Maar het is niet begrijpelijk dat klagers dit projecteren op de journalist die er zo veel jaren later een podcast over maakt. En het is nog minder begrijpelijk aangezien klagers zelf uitgebreid geïnterviewd zijn en uitgebreid in de podcast aan bod komen. In dat interview hebben ze het over een piste, die klager Jean Jacobs het enige spoor noemt dat nog naar zuster Gabrielle kan leiden.

In hun klacht verwijzen klagers dan naar een andere piste waarin ze intussen waren gaan geloven, die volgens hen niet in de podcast zit. Maar ook dit spoor komt aan bod, en wel in de off-tekst van de journalist. Omdat klagers er niet over spraken in hun interview heeft de journalist het toegevoegd in zijn off-tekst.

De journalist heeft met meer dan veertig mensen gesproken. Klagers waren bij de eerste geïnterviewden. De journalist wilde van hen vooral weten waarom het zo lang heeft geduurd eer zij ter plaatse mochten gaan en waarom ze niet verder mochten gaan met hun onderzoek. Tijdens het interview is ook gesproken over wat er met de zuster gebeurd kon zijn. Ze

vertellen in de podcast over een getuige die achteraan de school aan het werk was en merkte dat er iets niet juist was en dat er gevoeld was aan een oprit die klaar lag om te betonneren. Klagers concluderen dat dit de ideale plaats geweest zou zijn om snel van het lijk af te raken: de grond wat wegkrabben, het lijk erin leggen en de grond weer gelijk maken. Klager Jacobs stelt in de podcast dat dit op dit moment nog het enige spoor is. Deze theorie hebben klagers aan de journalist verteld en hebben ze later in andere media herhaald.

Een klein jaar na het interview met klagers heeft Walter De Smedt, die klagers bijstaat, de journalist gecontacteerd over een andere theorie. Dat ging dan over het stuk waarover klagers spreken in hun klacht, met het verhoor van de man die twee zusters en de tuinman een put zag dempen. De journalist had dit stuk gezien in het dossier en het had in 2000 ook al in De Morgen gestaan. Dit was dus een bekende theorie, terwijl de eerste theorie van klagers minder bekend leek. De Smedt heeft het gesprek besloten met de melding dat de journalist zich in slaap liet wiegen door het parket-generaal en dat hij de zaak opgelost zou hebben vooraleer de podcast zou zijn gepubliceerd.

De journalist voelde dat hij van De Smedt geen medewerking moest verwachten en heeft daarom een mail gestuurd naar Norbert Devriendt (klager), met de vraag of hij hem in contact kon brengen met de getuige waarover De Smedt sprak, om de getuige dan zelf in de podcast aan het woord te laten. Devriendt heeft geantwoord dat hij en Jean Jacobs (klager) geen contact meer wilden met de journalist en dat ze samen met De Smedt de zaak zelf zouden uitzoeken. De journalist was dus bereid om aandacht te besteden aan de nieuwe theorie van klagers en het verhoor waarnaar ze verwezen, maar zij hebben dit zelf onmogelijk gemaakt. De journalist vraagt zich af waarom klagers hem niet toegelaten hebben om met de getuige te spreken als ze het zo belangrijk vonden.

Omdat de deadline naderde en alle interviews achter de rug waren, heeft de journalist klagers hun eerste theorie iets minder gedetailleerd laten vertellen in de podcast, en de andere theorie er zelf aan toegevoegd. Hij zegt letterlijk: “Een andere werknemer zegt dat hij op een ochtend twee zusters en een tuinman een put zag graven, maar wanneer dat precies was en wat ze met die put van plan waren, daar heeft hij toen niets over gezegd”. De theorie komt dus wel degelijk aan bod, en het had uitgebreider gekund als klagers zelf meer hadden meegewerkt.

De journalist heeft deze hypothese achteraf ook voorgelegd aan de federale inspecteur van Aalst. Die zei dat ze niet uitgesloten is, maar dat een getuigenis van iemand die zich 17 jaar na de feiten meldt altijd vreemd blijft, omdat het kan zijn dat de betrokkene zichzelf herinneringen is gaan aanpraten of dat ze hem aangepraat zijn. De man kan in het verhoor geen jaartal en geen seizoen plakken op wat hij precies gezien heeft. De journalist heeft de hypothese ook voorgelegd aan de advocaat-generaal, waarna er een vergadering is geweest met verschillende diensten. Die hebben de site bekeken en zijn tot de conclusie zijn gekomen dat men er niet meer kan zoeken omdat ze intussen bebouwd is.

De journalist heeft het dossier grondig bestudeerd. Er zijn veel hypothesen, maar de definitieve waarheid kan hij er niet uit halen. Hij wil niet doen alsof hij zeker weet wat er gebeurd is en reikt daarom een aantal hypothesen en sporen aan die er tijdens het onderzoek zijn geweest. De discussie gaat over het gewicht dat de hypothese van klagers krijgt. Dat is een redactionele keuze, die niets met waarheidsgetrouwheid te maken heeft, aangezien het om een hypothese gaat en niet om de onomstotelijke waarheid. De journalist heeft een andere inschatting gemaakt dan klagers, maar hun hypothese komt wel aan bod. Het zou

deontologisch verkeerd zijn om alle aandacht te beperken tot één spoor, als het niet zeker is dat dit het enige juiste spoor is.

De insinuatie van klagers dat de journalist dingen zou geweten hebben of onder een hoedje zou gespeeld hebben met een magistraat en in een soort doofpotoperatie met justitie zou zitten, is een zware beschuldiging die de journalist en de VRT niet pikken. De podcast druipt van de kritische bemerkingen van geïnterviewden en de journalist op het abnormale en onbehoorlijke verloop van het onderzoek. De journalist en de VRT vragen zich af wie zo'n podcast zou maken als hij wil doen alsof toen alles goed gelopen is. Heel de podcast vertelt net een ander verhaal.

BESLISSING

Klagers voeren aan dat de journalist niet waarheidsgetrouw bericht heeft door volgens hen relevante informatie uit het gerechtelijk onderzoek naar de verdwijning van zuster Gabriëlle niet of onvoldoende weer te geven. De journalist belicht in de podcast een aantal sporen uit het onderzoek, inclusief het spoor waarnaar klagers in hun klacht verwijzen. Dat spoor komt aan bod, en het komt aan de journalist toe om de relevantie van de verschillende sporen in te schatten en te bepalen hoeveel aandacht hij aan welk spoor besteedt. Dat hij een spoor daarbij meer aandacht geeft dan een ander, betekent niet dat hij niet waarheidsgetrouw zou berichten. Bovendien heeft de journalist aan klagers gevraagd om hem in contact te brengen met de persoon die kon getuigen over het volgens hen belangrijke spoor om dit dan verder uit te werken of te illustreren in de podcast, maar zij wensten niet meer mee te werken, waardoor de journalist het spoor met eigen stem in zijn off-tekst heeft vermeld in plaats van in een interview.

Klagers vermoeden dat de journalist het volgens hen relevante verhoor in de podcast opzettelijk en in samenspraak met het parket-generaal achterwege heeft gelaten of geminimaliseerd, maar voeren daarvoor geen enkel bewijs aan. De Raad heeft geen aanwijzingen dat de journalist niet onafhankelijk zou hebben gehandeld of dat er sprake zou zijn van belangenvermenging.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond

Brussel, 12 oktober 2023